

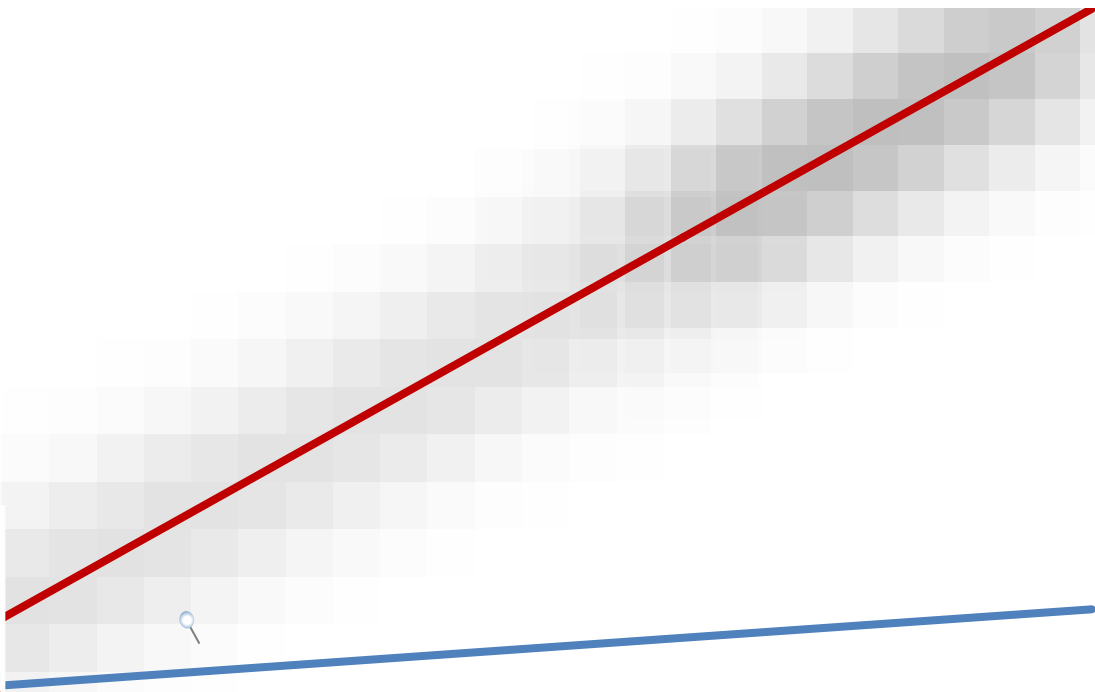

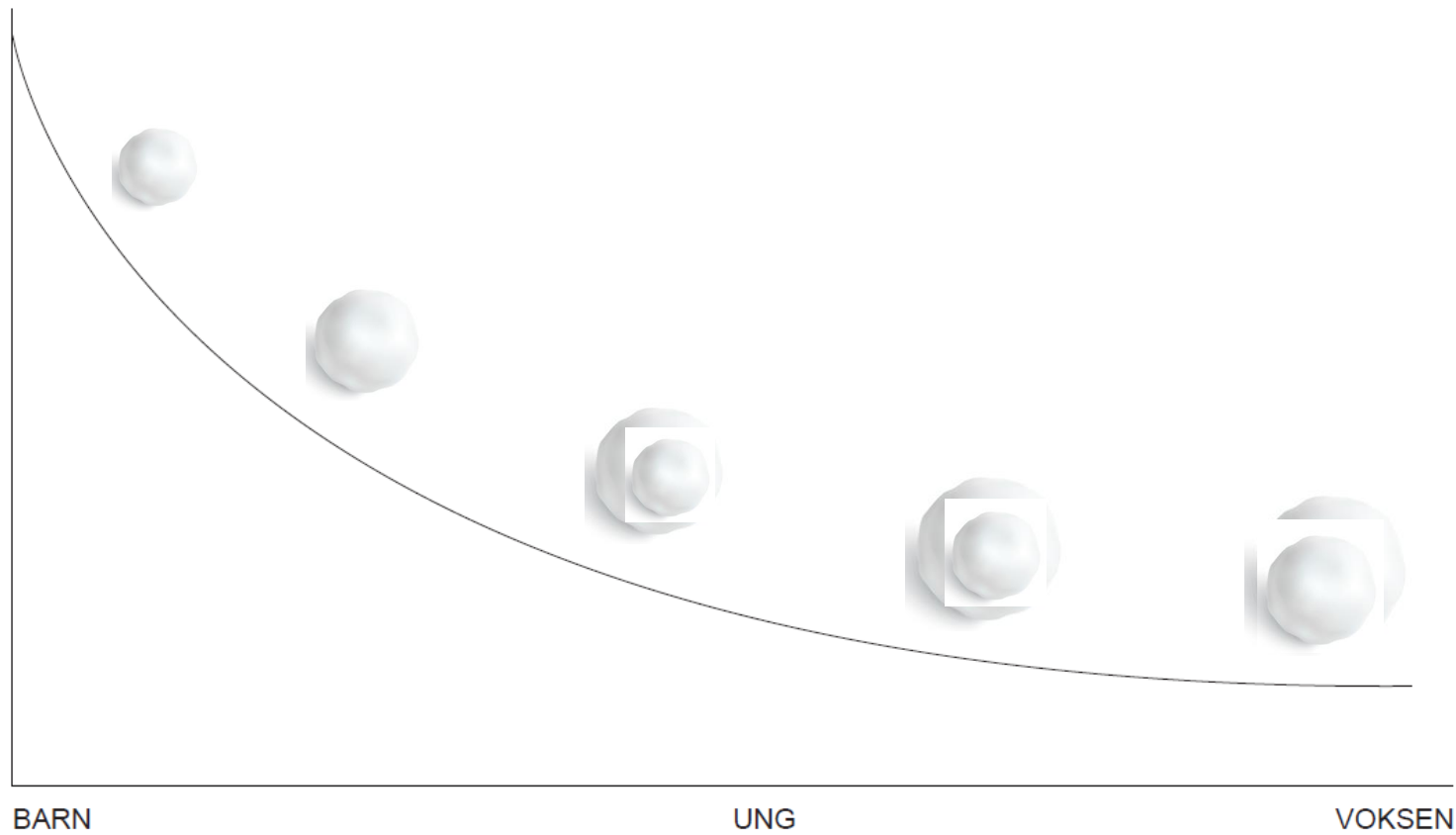
Førskolebarnets sproglige udvikling

Databasen Børns Sundhed, 10. januar 2018

Dorthe Bleses

Trygfondens Børneforskningscenter

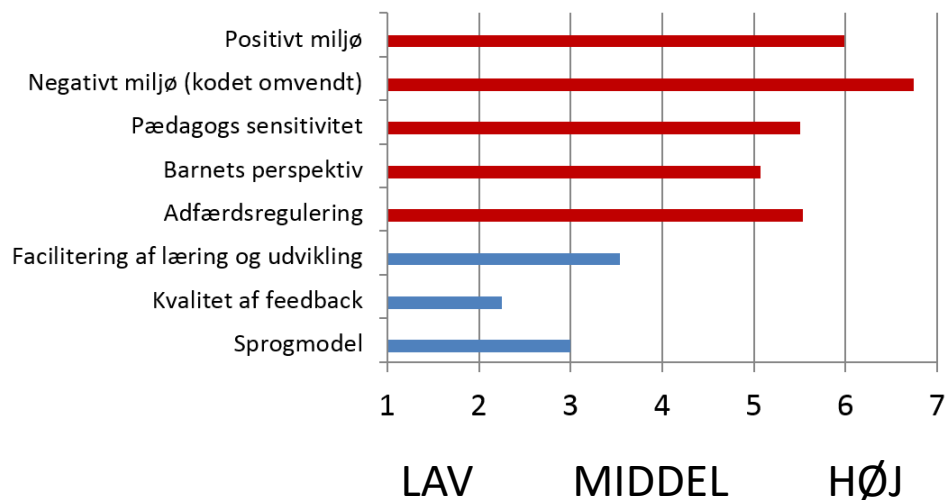

Vores tidlige indsats er *massiv!*

- ✓ Alle børn ser en sundhedsplejerske
- ✓ Alle forældre har adgang til socialrådgiver, hvis nødvendigt
- ✓ Næsten alle børn får børneundersøgelser hos lægen
- ✓ Næsten alle børn går mel. 3-5 år i dagtilbud (90% i 4 år)
- ✓ Der er tilgængelige fritidstilbud for alle aldersgrupper

Hvorfor kompenserer dagtilbud ikke?

- **CLASS Toddler** *The Classroom Assessment Scoring System* (La Paro et al., 2012) (101 stuer)

Læringsunderstøttelse for lav i både vuggestuer og børnehaver

Læringsmiljø forudsiger børns sprogtilegnelse

Kilder: Bleses, Jensen et al., under udarbejdelse; Slot, Bleses, Justice, Markussen-Brown & Højen, under review

Tag-med-hjem budskab

- Tidlige forskelle mellem børn øges inden skolestart
- Overraskende lav uddannelsesmobilitet *på trods af* velfærdssamfundets massive investering
- Potentiale for at styrke *kvaliteten* af indsatsen på en måde der styrker børns udbytte
- Behov for nye modeller for tværfaglige samarbejder der bygger på fælles standarder, deling af viden og evidensbaserede indsatser

Overblik

- **Karakteristika ved tidlig sprogudvikling**
- **Betydning af hjemmelæringsmiljøet**
- **Tidlige opsporende indsatser**
- **Indsatser der styrker læringsmiljøet**
- **Behov for tværfaglige indsatser**

Sprog

Ordforråd
Komplekst sprog
Sprogbrug
Narrativer
Opmærksomhed
på lyd og skrift

Matematik

Erfaringer med
objekters
egenskaber, tal,
mønstre, mål mv.

Eksekutive funktioner

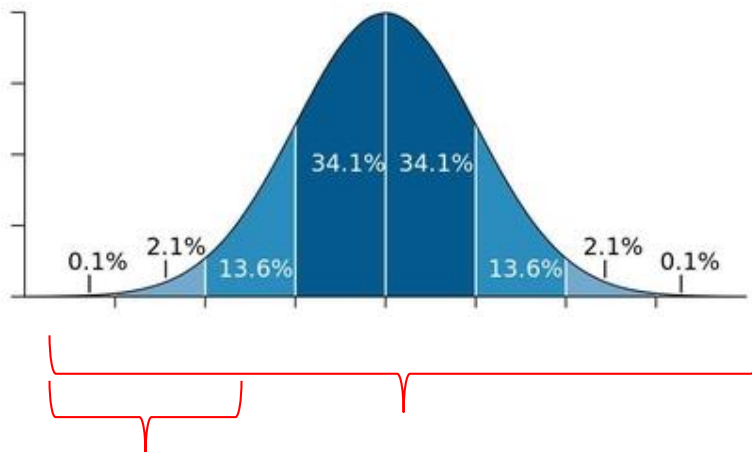
Vedvarende
opmærksomhed
Selvregulering
Mental
fleksibilitet

Sociale kompetencer

Kendskab til
følelser og deres
udtryk
Konfliktløsning
Proaktiv social
adfærd

Danske populationsundersøgelser

- Datasæt mel. 6.000-30.000 børn
- Rapporterede data (journal, observation)
- Standardiserede test
- Effektstudier

Risikobørn

Bleses et al., 2010 (3-årige)

Folkesundhed, 2017 (1-årige)

Hele populationen

Bleses et al. 2008 (8 mdr.- 3 år)

Bleses et al. 2016 (1-6 år) – sprog, matematik, socioemotional

Bleses et al. 2018 (1-2 år) – sprog, matematik, socioemotional

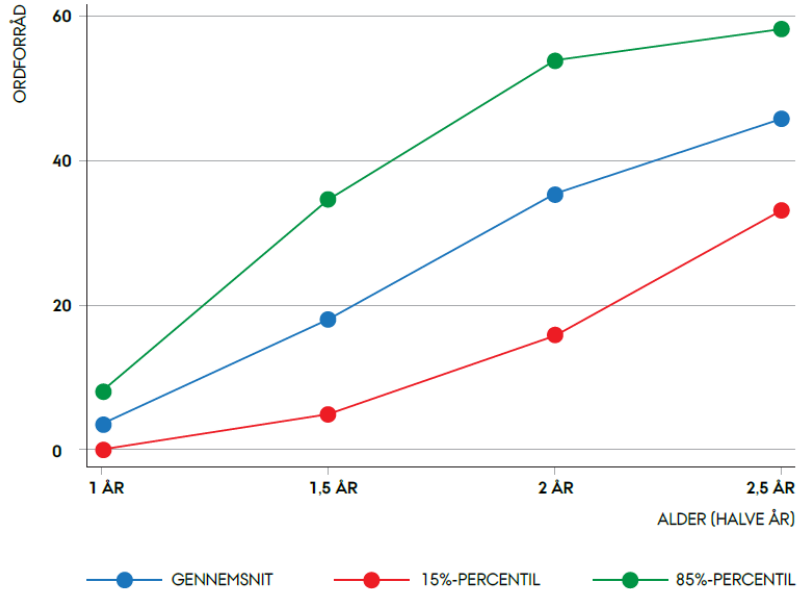
Bleses et al. 2017/2016 (3-5 år) – sprog, socioemotional

2015-børn (Folkesundhed, 2017)

- 4.5% af børnene bemærkninger til sprog v. mindst 1 besøg
- Mange risikofaktorer
 - Sociodemografiske faktorer
 - Faktorer relateret til fødslen
 - Sanser
 - Trivsel og udvikling
- Forældre/barn relationen
- Forældrenes mentale helbred

Den tidlige kløft

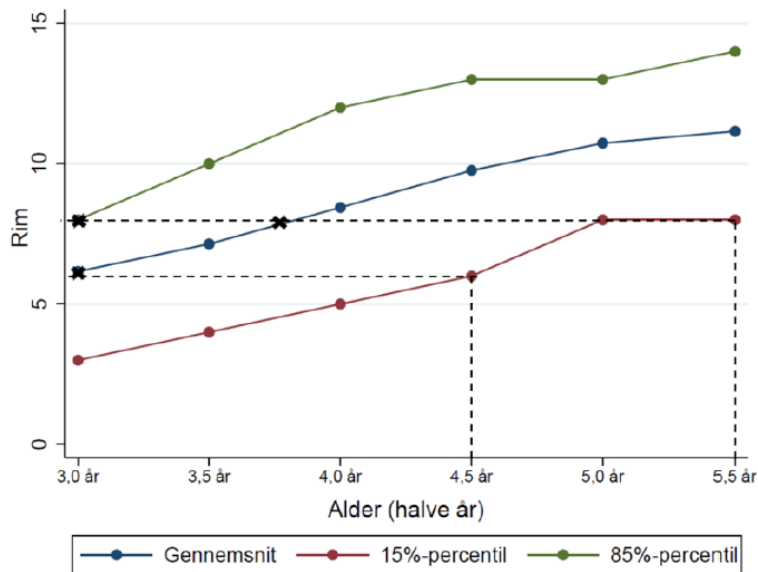
Ordforråd, 0-3 år*

- Forskelle starter allerede ved 1 år

Den tidlige kløft...øges over tid

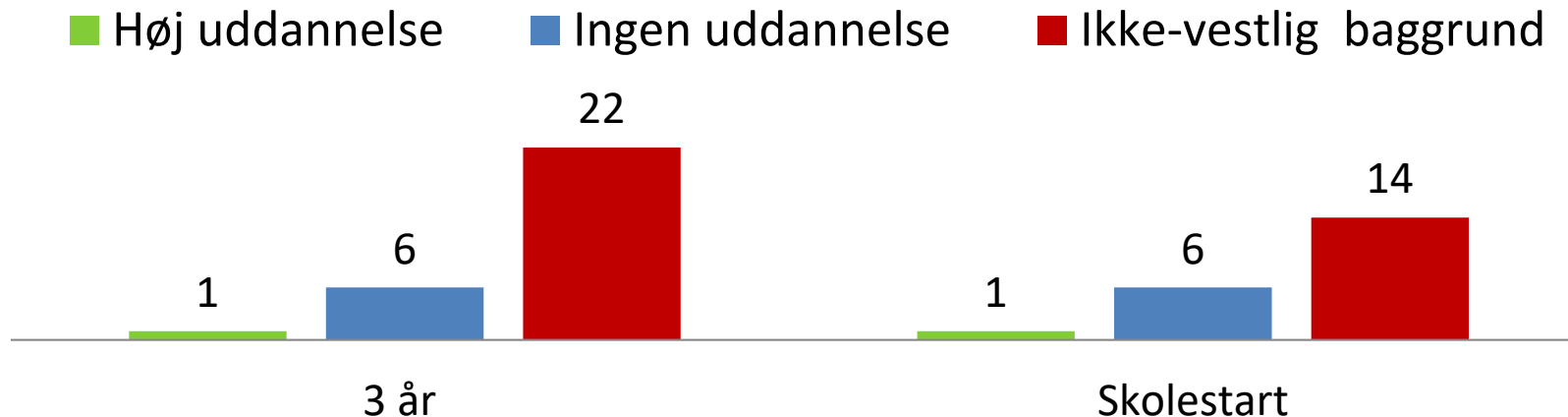
Rim, 3-5 år*

- Op til 2 års forskel mellem børns kompetencer ved skolestart mellem de 15% sprogligt stærkeste og svageste børn før skolestart
- Gælder også socioemotionelle og matematiske kompetencer

Den tidlige kløft... er socialt og etnisk skæv

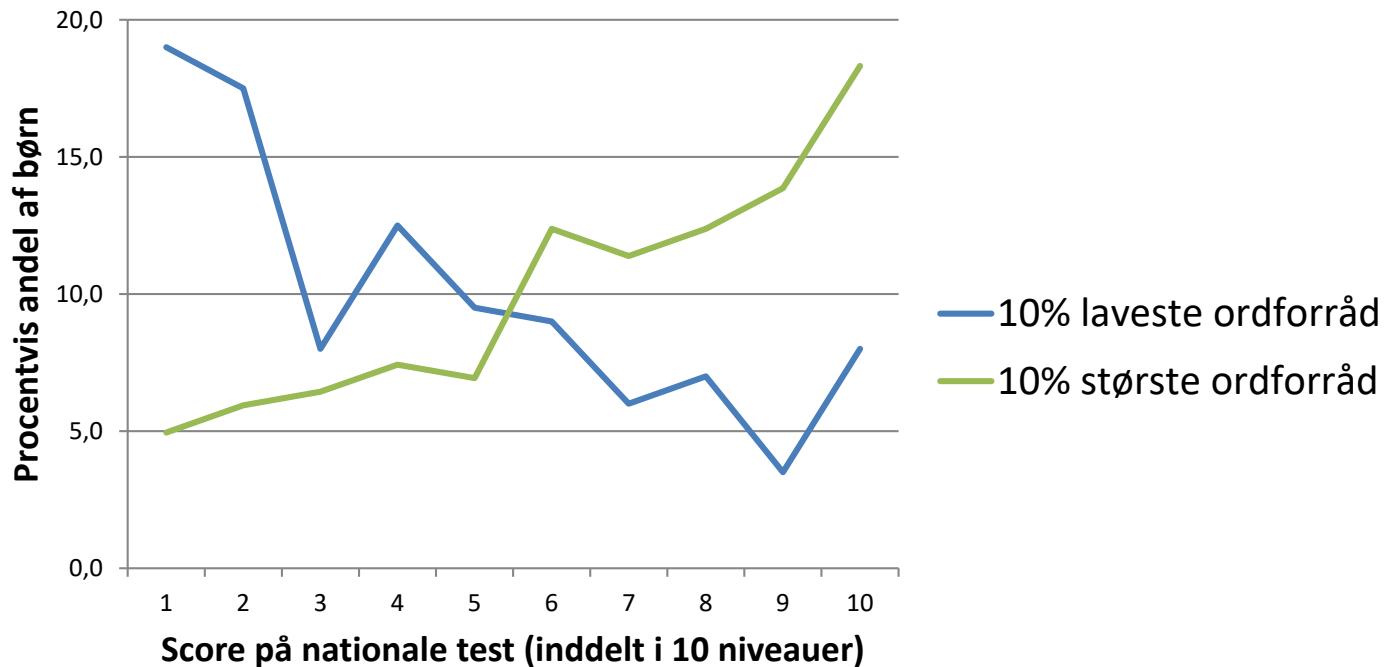
Relativ risici: Børn af forældre m. høj el. ingen uddannelse eller ikke-vestlig baggrund

Kilde: Bleses m. fl., 2010 (risiko for at være under 5%-percentilen på sprogvurderingsmateriale)

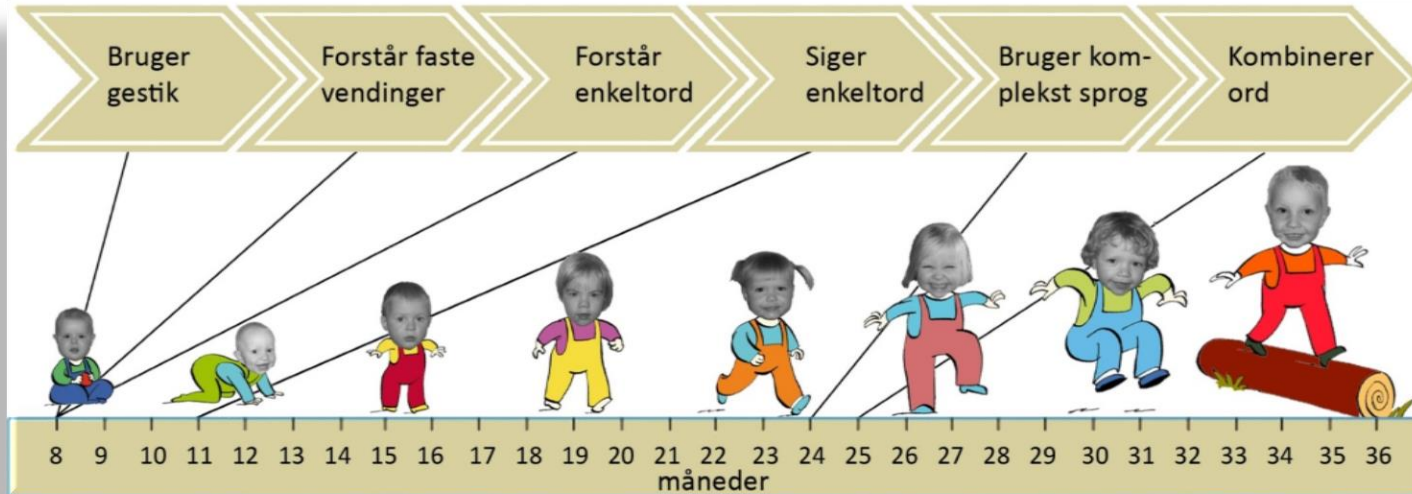
...og betyder noget for senere læring!

Ordforråd ved 2 år og afkodningsscore i 6. klasse (nationale test)

Kompetencer bygger oven på hinanden

Måned angiver når 50% af børnene har tilegnet sig milepælen

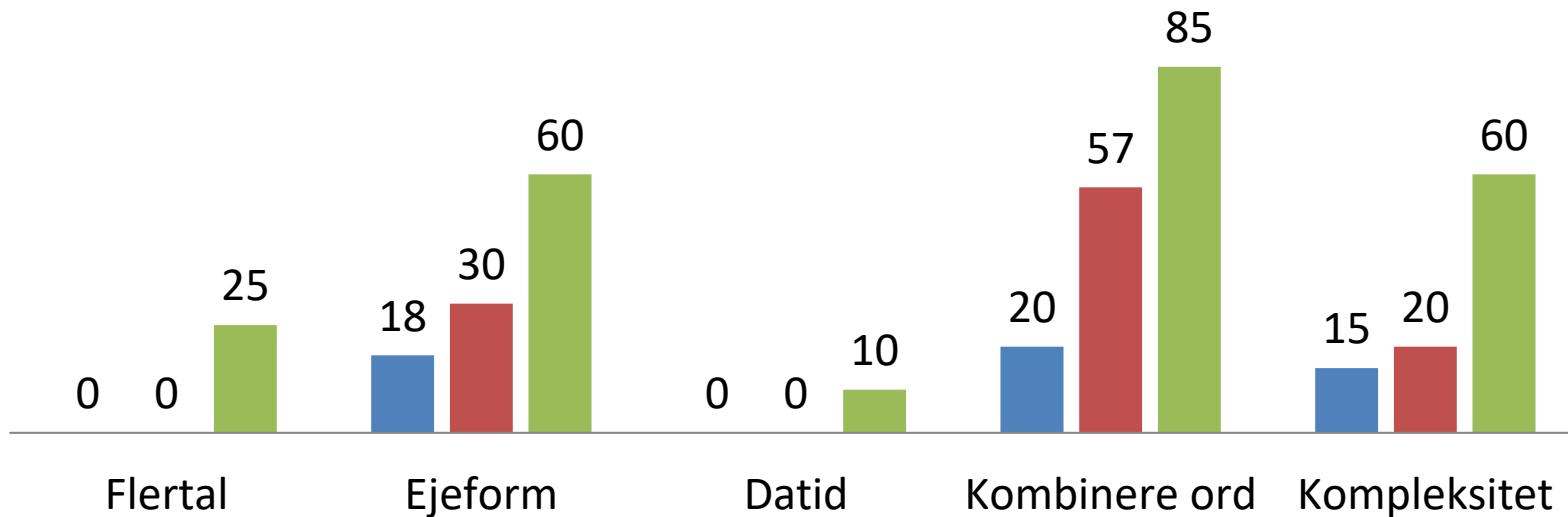

Parallel udvikling, påvirker hinanden

Kompetencer bygger ovenpå hinanden

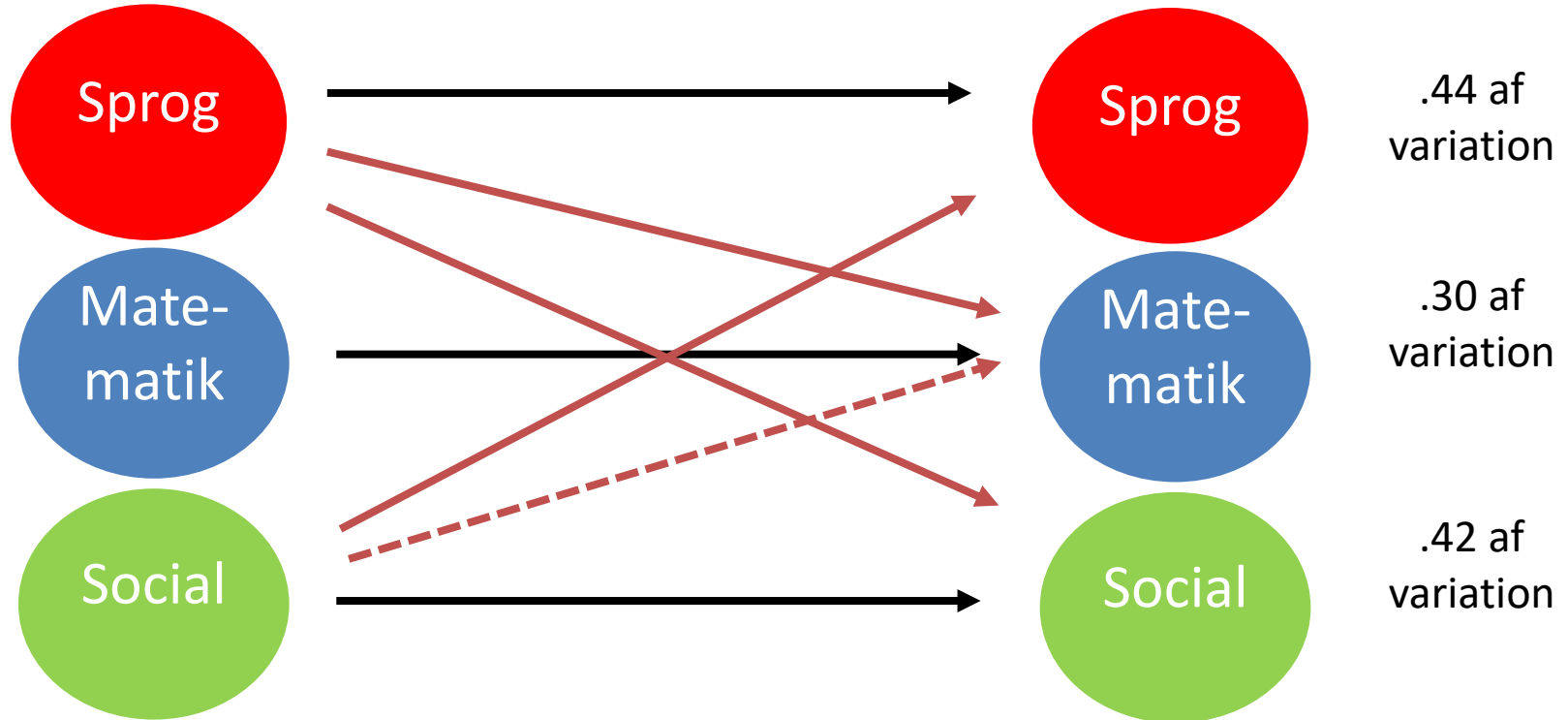
Ordforrådets betydning for komplekst sprog (24-29 mdr.)*

■ Ordforråd <10% ■ Ordforråd =10-30% ■ Ordforråd >30%

...også indenfor/mellem udviklingsområder!

Udvikling over 7 måneder (1-2 årige børn)

Overblik

- ✓ Karakteristika ved tidlig sprogudvikling
- **Betydning af hjemmelæringsmiljøet**

Samme faktorer betyder noget

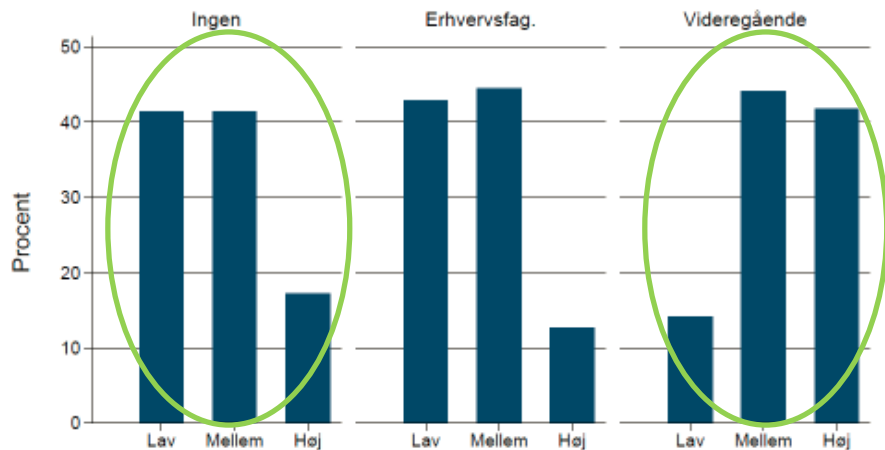
Hjemmebaseret involvering

	Model	Fælles læsning	Samtaler	”Skrift”-aktiviteter
Bogstart	-	+	+	IU
SPELL/FpS	+	+	+	+
FD	+	+	+	+
Pirls	+	+		+*
PISA	+	+*	+	+

*Tidlig involvering særlig vigtig for børnenes læsning

Læringsmuligheder i hjemmet

Sammenhæng mellem grad af skriftunderstøttelse og forældres uddannelse ($n=2.827$)

- Forældrekaraktistika påvirker *muligheder for læring* i hjemmet (Bleses et al., 2016; Bleses & Højen 2015)
- *Men* det afgørende er hvor meget og hvordan forældre taler med barnet (Hart & Risley, 1995; Hoff, 2013)
- Forældre modeller for værdier

Også udsatte familier ved de er vigtige

- Udsatte familier (Bogstart – børn ca. 9 måneder)
 - Er bevidste om egen betydning for barnets udvikling
.. Men dobbelt så mange ved ikke hvad de kan gøre
 - Ønsker at deres barn skal få glæde ved bøger
... men har færre bøger og læser mindre (≠ rollemodel)
 - Værdsætter læsning med barn og opfatter det som vigtig
... men læser gennemsnitligt lidt mindre med deres børn

Positivt vurdering af læsning

→ læser mere selv

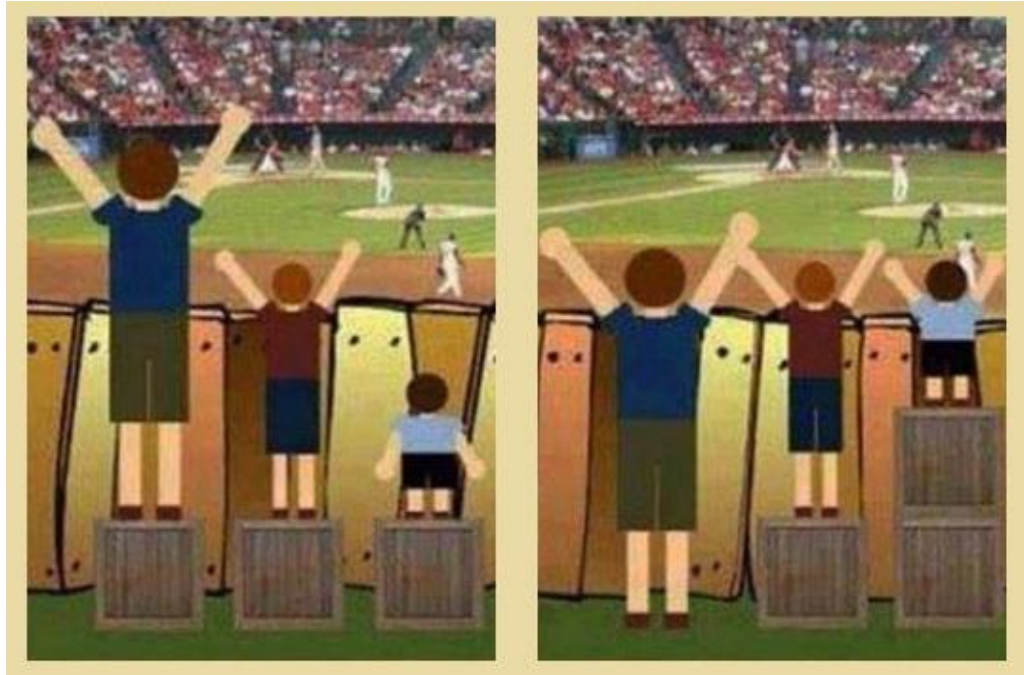
Mere læsning selv

→ mere læsning med børnene

Mere læsning med børnene

→ bedre "sprog"

Tidlige forskelle – forskellige behov

Overblik

- ✓ Karakteristika ved tidlig sprogudvikling
- ✓ Betydning af hjemmelæringsmiljøet
- **Tidlige opsporende indsatser**

Nationale vurderinger af sprog

	<=1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	Bh.kl.
Sundhedsplejersker	3					1
Praktiserende læge	3	1	1	1	1	
Dagtilbud		(1)*	1 *		(1)	
Skole						1

*selektede børnegrupper

- Ingen fælles vurderingskriterier og ikke altid validerede redskaber
- Begrænset systematisk vidensdeling inden for eller på tværs

Hvad er vigtigt at vurdere ift. sprog

Hvad man kan vurdere validt ifm. besøg

- 2-3 mdr.: pludren, turtagning, kommunikation for sjov
- 4-6 mdr.: varieret pludren, leger med sprog, turtagning
- 8-10 mdr. pludren i stavelser, første forståelse, fælles opmærksomhed, sprog som redskab

Hvad er vigtigt at vurdere ift. sprog

Indskoling – mere åbent men måske:

- ingen udtaleproblemer
- komplekst sprog?
- fastholde opmærksomheden og være koncentrere
- følge instruktioner der består af mindst to led
- svare relevant og nuanceret på spørgsmål og fastholde et emne
- fortælle sammenhængende om en begivenhed

Overblik

- ✓ Karakteristika ved tidlig sprogudvikling
- ✓ Betydning af hjemmelæringsmiljøet
- ✓ Tidlige opsporende indsatser
- **Indsatser der styrker læringsmiljøet**

Meget evidensbaseret viden at hente

0-2 år

3-5 år

6-8 år

Fremtidens dagtilbud (2013-18)

- **Leg og læring i vuggestuen** (2014-16)
 - Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen (2015-18)³
 - VLS+ (2017-2019)
 - Bogstart (Kulturstyrelsen, 2012-15 – ikke RCT) ¹
- SPELL** (2012-15)
- Fart på sproget** (2012-15)
- Kuffertprojektet** (2008-10) ¹
- Ihærdighedsprojekt (2016-)
- Styrket overgang til skole (2015-2018)
- READ 1.0** (2013-14)
- READ Implementering (2016-)

grå=forældre; **fed**=indsats afsluttet

Indsatser overfor udsatte forældre virker

Kuffertprojekt

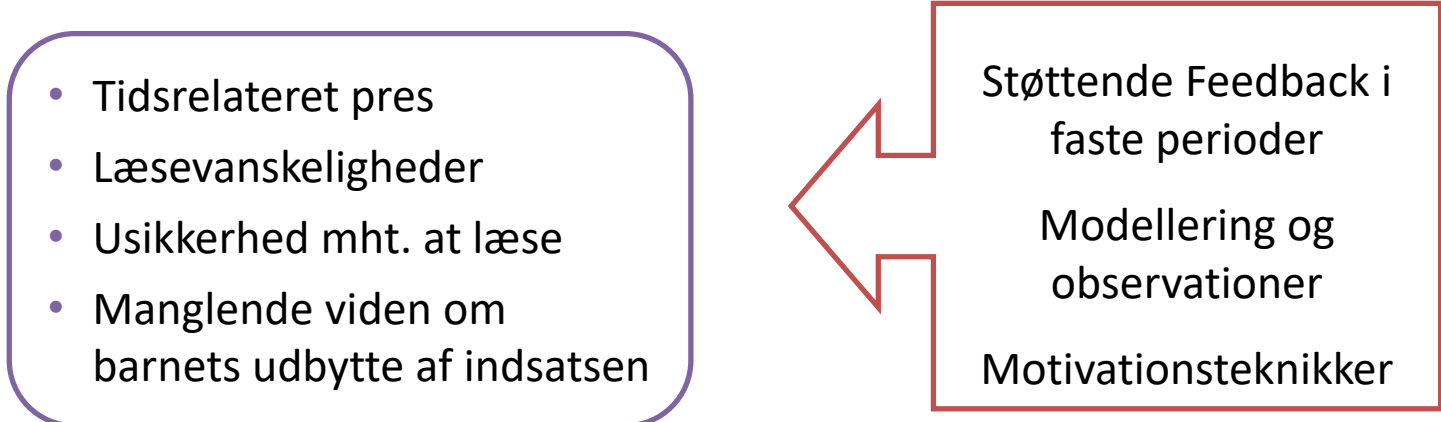
- Målrettet indsats i tosprogede familier
- Lodtrækningsforsøg (95 dagtilbud med 422 børn i Århus)
- Kuffert med lærings-materialer og læsetips
- Reducerede antallet af børn der skulle i modtageklasse
- Tilsvarende resultater fra READ projekt

Forældre har forskellige barrierer

- Alle forældre vil, men kan have forskellige barrierer
- Adressere faktorer, som udgør barrierer for forældrenes aktive deltagelse (Justice et al., 2015)

- Tidsrelateret pres
- Læsevanskeligheder
- Usikkerhed mht. at læse
- Manglende viden om barnets udbytte af indsatsen

Støttende Feedback i
faste perioder

Modellering og
observationer

Motivationsteknikker

Fast eller åbent tankesæt

FAST TANKESÆT

Jeg tror på at min intelligens er iboende og statisk. Jeg er født med min intelligens og den kan ikke udvikle sig.

FAST TANKESÆT:

UNDGÅR UDFORDRINGER
GIVER HURTIGT OP
LUKKER ØJNENE FOR KRITIK
GØR SIG SJÆLDENT UMAGE

ÅBENT TANKESÆT

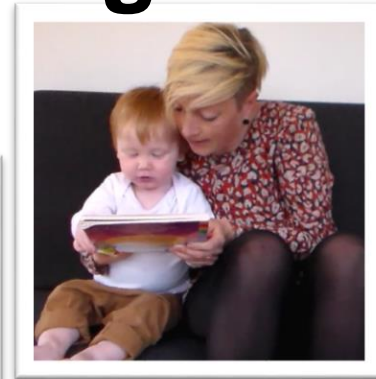
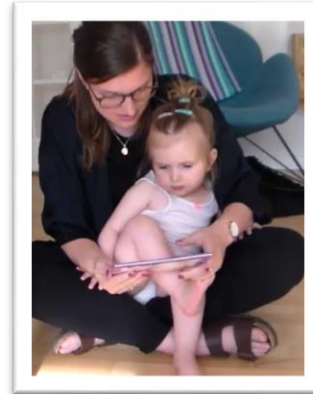
Jeg tror på, at jeg aktivt kan udvikle min intelligens.

ÅBEN TANKESÆT:

KAN LIDE UDFORDRINGER
VED AT ØVELSE GØR MESTER
TAGER KRITIK TIL SIG
TAKLER MODGANG POSITIVT

Viden og strategier til forældre der skaber rammer for læring

- Viden om hvad man kan forvente på forskellige alderstrin
- Opmærksomhed på egne forventninger
- Konkrete råd om strategier der hjælper barnet til at øge opmærksomhed og koncentration over tid

BOGSTART

Lidt om dit barns sprog når det er 6 måneder

- Dit barn starter her at det hører og gennemlever et bredt udvalgt af lyde, særligt hørselslyde og bevægelser. Nogle børn begynder at sige lyde, der ligner ord, som du og ma.
- Dit barn begynder også at kunne forstå de første forståeligheder som So far og Er du sød?, mor og far navn og sit eget.
- Dit barn kan endda ikke sige noget selv, men elsker at "samtale" med dig og at høre små lege som "til bade" og "klappe kage".

Hjælp dit barn med at lære

- Samtal med dit barn**
For at få et godt udgangspunkt for dit barn brug for at høre sproget, tal derfor med dit barn om barnet skal have mad, og når barnet får tøj på, og tal om de ting, I ser når I går tur.
I kan lære samtaler hvor du gentager barnets lydsvend at sætte ord på. Vent med at fortsætte samtalen til barnet har reageret med lyd eller bevægelse.
- Lev med dit barn**
Bøger er et godt springbræt til gode samtaler med dit barn.
Peg og tal ord på når I ser på billeder i bøger. Følg dit barns interesse, og tal om som barnet har i bogen på den særlige måde. Hvis I ofte har et dit barn måske kan interessere i kort tid, men så kan du prøve igen senere.

Flere ideer til hvordan du kan hjælpe dit 6 måneders barn med at lære sprog

- Tal om det der fanger dit barns interesse**
Til dem alle de ting som dit barn viser interesse for. Hvis du ser dit barn kigge på kappen med mærke på, kan du sige, så sig til, det er en kugle. Der er mærke i kappen, så kugle er til dig. Peg gerne samtidig så barnet ved hvad du taler om.
- Gentag dit barns lyd**
Gentag dit barns lyd og vent på barnets reaktion. Dit barn elsker det og prøver på at gøre det. I tal samtidig med andre.
- Få dit barn til at "snakke" med dig**
Forøg at få dit barn til at "snakke" med dig med lyd eller bevægelser. Lad dit barn mærke at du lytter når barnet snakker. Så vil barnet få mere lyst til at sige noget.
- Leg med sproget når det er muligt**
Spøg barnets navn, far far og mor og andre lege som "til bade" og "klappe kage" med dit barn. Dit barn synes det er sjovt og lærer samtidig sprog.
- Find bøger og legesæt som barnet kan lege med**
Dit barn lærer også ved at lege med bøger og legesæt som barnet kan røre, lave lyd med, læge i munden, nær ved og klemme. Tal med dit barn om I læser.

Barn elsker bøger

- Aldersspecifikke (oversatte) køleskabsark (let-udvidet) og videoer (kan downloades fra Slots- og kulturstyrelsens hjemmeside)

Overblik

- ✓ Karakteristika ved tidlig sprogudvikling
- ✓ Betydning af hjemmelæringsmiljøet
- ✓ Tidlige opsporende indsatser
- ✓ Indsatser der styrker læringsmiljøet
- **Behov for tværfaglige indsatser**

Mulige tværprofessionelle tiltag

- Fælles viden om børns udvikling og effektive indsatser
- Nationale registre der kan kvalificere viden og indsatser
- Videndeling og koordinerede tiltag mhp. tidlig indsats der udnytter forældrenes muligheder og identificerer barrierer
- Fælles synlighed og nem adgang
- Datainformeret opfølgning så indsats kan tilpasses efter behov
- **Behov for nye studier!**

Tag-med-hjem budskab

- Tidlige forskelle mellem børn øges inden skolestart
- Overraskende lav uddannelsesmobilitet *på trods af* velfærdssamfundets massive investering
- Potentiale for at styrke *kvaliteten* af indsatsen på en måde der styrker børns udbytte
- Behov for nye modeller for tværfaglige samarbejder der bygger på fælles standarder, deling af viden og evidensbaserede indsatser

TAK FOR OPMÆRKSOMHEDEN